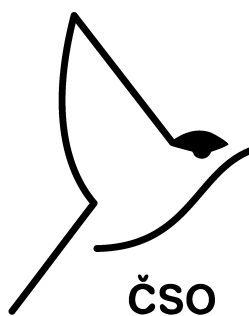

**VLIV STAVEBNÍCH OPRAV A ÚPRAV
NA HNÍZDNÍ PŘÍLEŽITOSTI
RORÝSE OBECNÉHO (*Apus apus*)
V MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHY 11**

září 2007

zpracovatel: mgr. Lukáš Viktora
Česká společnost ornitologická

Obsah :

1. Úvod
2. Metodika
3. Dosažené výsledky
4. Shrnutí, doporučení
5. Přílohy

1. Úvod

Rorýs obecný (*Apus apus*)

Jediný u nás žijící zástupce řádu svišťounů (*Apodiformes*). Hnízdí v koloniích i jednotlivě na vysokých budovách ve starší městské zástavbě, na panelových domech ve ventilačních průduchách, na věžích a ojediněle i ve vyšších rodinných domcích.

1.1 *Zákonná ochrana*

Zvláště chráněný druh podle zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), v jeho prováděcí vyhlášce MŽP č. 395/1992 Sb., v platném znění **zařazen do kategorie ohrožený**.

1.2 *Situace*

Vlivem stavebních oprav a úprav budov, zejména zakrýváním ventilačních otvorů při zateplování vnějších plášťů panelové zástavby a oprav sedlových střech přicházejí rorýsi o vhodná hnízdiště.

Tím podle §5 odst. 3 zákona dochází k porušení povinnosti fyzických a právnických osob „postupovat při provádění ... stavebních prací tak, aby nedocházelo k nadměrnému zraňování nebo úhynu živočichů nebo k ničení jejich biotopů, kterému lze zabránit technicky i ekonomicky dostupnými prostředky“ a dále k překračování ustanovení § 50 písm. 1-3 zákona č. 114/1992 Sb., který stanovuje ochranu všech vývojových stádií chráněných živočichů i jejich biotopů, zákaz je rušit či usmrcovat. Za uvedená porušení zákona může orgán ochrany přírody v odůvodněných případech uložit pokutu až 1,000.000,- Kč (§ 88 odst. 2 písm. e) a i) zákona č. 114/1992 Sb.). Pokud dochází k těmto úpravám v době hnízdění, mohou být přímo zadržena živá mláďata. To lze klasifikovat jako porušení § 50 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., podle kterého „je zakázáno škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných druhů, zejména je chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat nebo usmrcovat“ a orgán ochrany přírody může přikročit k adekvátním postihům (pokuta až 1,000.000,- Kč, viz výše) či dokonce vydání zákazu rušivé činnosti (§ 66 zákona č. 114/1992 Sb.).

Předkládaná studie má za cíl dokladovat na vybrané studijní ploše stav praktického naplňování zákona.

2. Metodika

2.1 Výběr plochy

Jako studijní plocha bylo zvoleno okolí stanice metra „C“ Háje v MČ Praha 11, vymezené ulicemi Opatovská, U Modré školy, Hvězdoslavova a Výstavní (viz. Přílohy, bod 5.1 mapka studijní plochy). Uvedená plocha je pro daný účel dostatečně reprezentativní. Zahrnuje jak velké množství typů panelové zástavby, tak i různá stadia zateplování obvodových plášťů budov (částečně zateplené, s probíhající stavbou i bez realizovaného zateplení). Na ploše je možné najít příklady z hlediska ochrany přírody odpovídajícího šetrného přístupu i necitlivě provedené úpravy a opravy.

2.2 Termín

Přípravná fáze – vytipování vhodné studijní plochy a sběr vstupních informací a populaci rorýsů na území městské části Praha 11 probíhala v poslední dekádě srpna 2007.

Vlastní práce v terénu – sběr dat na studijní ploše a pořízení její fotodokumentace byla realizována v prvních dvou dekádách září 2007.

Zpracování výsledků proběhlo následovně po ukončení sběru dat v poslední dekádě září 2007.

2.3 Postup

Byly sečteny všechny objekty na studijní ploše a následně všechny zachovalé ventilační průduchy (dále jen „VP“) a následně rozděleny podle těchto kritérií:

- rozdělení objektů :

- 1) podle toho, zda rorýsům mohou poskytovat hnízdní příležitosti či nikoli
- 2) podle stavu z hlediska stavebních úprav a oprav
- 3) podle výšky, resp. počtu poschodí

- rozdělení VP :

- 1) tvar VP
- 2) stav VP po realizaci stavebních úprav a oprav

3. Dosažené výsledky

Na studijní ploše bylo zjištěno celkem 46 objektů, resp. komplexů budov. Z tohoto počtu pouze 21 objektů, resp. 31 jejich částí (ne vždy bylo možné posuzovat objekt jako celek) slouží, popř. může sloužit jako hnízdiště rorýsů, protože dosahují požadované výšky nebo jsou vybaveny VP, které slouží k odvětrávání střešních pláštů. Přehled vhodných objektů spolu s dalšími údaji je uveden v tabulce č. 1 (viz. 5.2 Tabulky).

Zateplení vnějšího obvodového pláště bylo realizováno zcela nebo alespoň částečně na 20 objektech, 11 objektů je dosud nezatepleno.

Na zmíněných 31 objektech nebo jejich částech bylo zjištěno celkem 2080 VP, tj. průměrně 67 VP/objekt. Z toho 1165 na objektech bez zateplení (ø 105,9 VP/objekt) a 915 na objektech zateplených (ø 45,8 VP/objekt).

Z celkového počtu 2080 VP je pouze 1114, tj. 53,6% funkčních, přičemž srovnání objektů zateplených a nezateplených vykazuje výrazný nepoměr :

zateplené objekty : Ø 8,9 průchodných VP/objekt

nezateplené objekty : Ø 85,1 průchodných VP/objekt *)

Nejčastější příčinou nefunkčnosti, resp. neprůchodnosti VP je jejich osazení mřížkami, zjištěné v celkem 759 případech, tj. 78,6%, realizované v převážné většině případů v průběhu zateplení. Do zbylých 207 VP (tj. 21,4%) byla v minulosti vsazena novodurová kolena, znemožňující rorýsům přístup.

Ve 2 případech bylo zjištěno částečné zaslepení VP na jednotlivých stěnách, v 1 případě se pak jednalo o zaslepení všech VP (Mendlova 556, 879), ačkoli zde rorýsi nacházeli vhodné podmínky ke hnízdění. Stavba zde probíhala v průběhu letošního roku a východní strana budovy byla ještě osazena lešením.

Naproti tomu ve 2 případech bylo zjištěno zachování 100% průchozích VP po realizovaném zateplení (část objektu v ulici Plickova 569-570 a objekt v ulici Horčíčkova 544-546). Ve druhém případě jde o výsledek ústní dohody mezi autorem a stavebním dozorem z března 2007. Také objekty v ulici Kupeckého 759-766 mají po rekonstrukci zachovány 4 VP, bohužel z celkových 157. Objekt je však z jedné strany silně zastíněn stromy, což osazení této strany objektu mřížkami opodstatňuje.

*) tyto údaje jsou částečně ovlivněny ve prospěch nezateplených objektů domy v Kosmické ulici čp. 739-741, 742-744, 745-747, osazených velkým množstvím VP, jak je dobře patrné z tabulky č. 1.

Dalším činitelem, negativně ovlivňujícím hnízdní možnosti rorýsů je, poněkud paradoxně, vzrostlá parková zeleň v těsném sousedství zejména nízké zástavby. V 7 případech (objekty se 3, resp. 5 poschodími) tvoří vzrostlé stromy mechanickou bariéru, zabraňující volnému přiletu k dosud volně průchozím VP.

4. Shrnutí, doporučení

4.1 Shrnutí

- po masivních rekonstrukcích zástavby v historické části Prahy v 90. letech 20. století byly řádově stovky párů rorýsů obecných vytlačeny z centra do satelitních sídlišť, kde obsadily ventilační průduchy, odvětrávající střešní pláště panelových domů. Vlivem těchto rekonstrukcí a také rozsáhlého zateplování vnějších plášťů těchto domů došlo k poklesu počtu hnízdicích párů rorýsů o alarmujících 45%, jak to dokládají výsledky Mapování hnízdního rozšíření ptáků Prahy (dále jen „mapování“) v období 1985-1989, 2000-2002
- výsledky, zjištěné při sběru dat na studijní ploše, tento negativní trend potvrzují na příkladě úbytku hnízdních možností rorýsů na domech s realizovaným zateplením (průměrně 8,9 průchozích VP/objekt) porovnáním s objekty dosud nezateplenými (průměrně 85,1 průchozích VP/objekt)
- lze konstatovat, že v průběhu prací na zateplení objektů je trvale zaslepováno velké množství VP. Ačkoli nejsou k dispozici přesná data, dokladující hnízdní výskyt rorýsů na jednotlivých objektech, údaje z mapování hovoří o početné populaci na území Jižního města. Zateplování vnějších plášťů budov je proto možné označit za nejvýznamnější hrozbu pro hnízdní příležitosti rorýsů
- dalším ohrožením je, zejména v případě nižší zástavby, rychle rostoucí parková zeleň v těsném sousedství domů. V praxi to pak znamená další snížení potenciálních hnízdišť v řádu desítek VP. Zejména proto je třeba zvýšit úsilí o zachování průchozích VP na vyšších objektech, případně na nižších objektech bez stromové výsadby.

4.2 Doporučení

- Důsledně trvat na zachování VP ve všech případech, kdy to výslovně nevyžaduje tepelný audit, nutný pro přidělení dotace na zateplování. Po realizaci zateplení a zabránit jejich osazení mřížkami. Celou lokalitu Jižní město je, vzhledem k frekvenci výskytu druhu, nutné považovat za hnízdiště rorýsů

- Pravidelně proškolovat pracovníky stavebních úřadů, stavebních odborů a odborů životního prostředí o povinnosti naplňovat zákon č. 114/199 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění
- Informovat odbornou veřejnost (především projektanty a architekty, projekční kanceláře, architektonické ateliéry a stavební firmy, zabývající se problematikou zateplování obvodových plášťů budov a střech a opravami a rekonstrukcemi sedlových střech) o naléhavosti problému a příslušných ustanoveních zákona o ochraně přírody a krajiny, stejně jako o technických řešeních ochrany hnízd rorýsů
- Informovat širokou veřejnost o jejich zákonných povinnostech při realizaci stavebních oprav a úprav
- Iniciovat vytváření nových hnízdních příležitostí pro rorýse na novostavbách již ve stádiu projektové dokumentace (vlastní investiční záměry, grantová řízení, dotační tituly apod.)
- Spolupracovat s odborníky-ornitology při realizaci záměrů, podporujících populace zvláště chráněných druhů ptáků v pražské aglomeraci

5. Přílohy

5.1 *Mapka studijní plochy*

Studijní plocha, vymezená ulicemi Opatovskou, U Modré školy, Hviezdoslavova a Výstavní, je na mapce označena červeně

5.2 *Tabulka*

č. domu	objekt, část objektu	poč. poschodí		zateplení vněj. pláště		typ VP			celkem VP		příčina	celkem VP	pozn.
		< 5 p.	> 5 p.	ano	ne	kruh.	horiz.	vertik.	průch.	neprůch.			
1	Anežky Malé 767-768		11	x		34	10	0	14	30	mřížky	44	stavba
1	Anežky Malé 769-770		7	x		12	12	0	12	12	mřížky	24	zateplena 1 stěna
1	Anežky Malé 771	5		x		23	0	0	0	23	mřížky	23	
2	Hviezdosl. 519-521	5			x	0	30	11	41	0		41	
2	Hviezdosl. 522-526		7		x	0	50	13	63	0		63	
3	E. Hyblerové 527-533	3			x	0	84	0	80	4	mřížky	84	zeleň
4	A. Drábíkové 534-535		11	x			54	27	0	81	mřížky	81	
5	Kosmická 753-756		7	x		96	0	28	0	124	mřížky	124	
6	Kosmická 749-752		7	x		96	0	30	1	125	mřížky	126	
7	Mendelova 538-539		11	x		16	24	0	24	16	mřížky	40	Dma, 8.p.
7	Mendelova 540-543		11	x		0	16	0	4	12	mřížky	16	
8	ZŠ Mendelova 550	3		x		10	0	0	10	0		10	
9	Plickova 551-553, 880		11		x	17	54	42	95	18	mřížky	113	zateplena 1 stěna
10	Plickova 564-566		11	x		61	0	0	0	61	mřížky	61	
10	Plickova 567-568		7		x	0	20	0	20	0		20	
10	Plickova 569-570		7	x		20	0	0	20	0		20	
10	Plickova 571-572		7		x	0	20	0	20	0		20	
11	Nešporova 573-575	5		x		0	10	13	23	0	zaslepené VP	23	prob. st., zeleň
12	Kropáčkova 561-563	3			x	0	36	30	66	0		66	zeleň
13	Kropáčkova 557-560	3			x	0	48	36	84	0		84	zeleň
14	Mendelova 556, 879		10	x		0	0	0	0	0	zaslepené VP	0	st. před ukončením
15	Mendelova 737-738		11	x		32	0	0	8	24	mřížky, zasl. VP	32	zatepleny 3 stěny
16	Horčíčkova 547-548	3		x		72	0	0	0	72	mřížky, zasl. VP	72	
17	Horčíčkova 544-546	3		x		0	36	22	58	0		58	dohoda stav. dozor
18	Kosmická 739-741		12		x	228	0	0	204	24	novodur. kolena	228	
19	Kosmická 742-744		12		x	228	0	0	131	97	novodur. kolena	228	
20	Kosmická 745-747		12		x	218	0	0	132	86	novodur. kolena	218	
21	Kupeckého 759-760	5		x		40	0	0	0	40	mřížky	40	zeleň
21	Kupeckého 761-763		7	x		57	0	0	4	53	mřížky	57	zeleň
21	Kupeckého 764-65	5		x		42	0	0	0	42	mřížky	42	zeleň
21	Kupeckého 766	3		x		22	0	0	0	22	mřížky	22	
Celkem	31	12	19	20	11	1324	504	252	1114	966		2080	
	ø počet VP/objekt								35,9	31,2		67	
	z toho zateplený								8,9	36,9		45,8	
	z toho nezateplený								85,1	20,8		105,9	

5.3 Fotodokumentace

Typická zástavba – 11 podlažní objekt
(Mendlova 538-539)

3 podlažní objekt s volnými VP a vhodnou zelení

Budovy v Kosmické ul. se stovkami VP

Dominanta plochy – hotel Kupa, avšak bez VP

Komplex multikina Galaxie a přilehlé kryté parkoviště – bez hnízdních příležitostí pro rorýse

Ačkoli jsou podobné objekty opatřeny VP, jsou pro hnízdění rorýsů příliš nízké

Vzrostlá zeleň poblíž nízkých domů brání rorýsům v přiletu ke hnízdům, takže podobná stanoviště neobsazují

Nevhodná úprava po zateplení, kdy jsou VP opatřeny mřížkami různých typů

... popřípadě zcela zaslepeny bez náhrady. Ve druhém případě se jedná o zaslepení všech VP, přičemž ani nebyla uložena kompenzační opatření, přestože v těsné blízkosti objektu rorýsi hnízdí (Mendlova 556, 879)

Nevhodné vsazení novodurových kolen do VP (Kosmická 745-747)

Mnohdy jedinou možností pro rorýse je nedbalé osazení mřížek po realizaci zateplení ... (Kosmická 749-752)

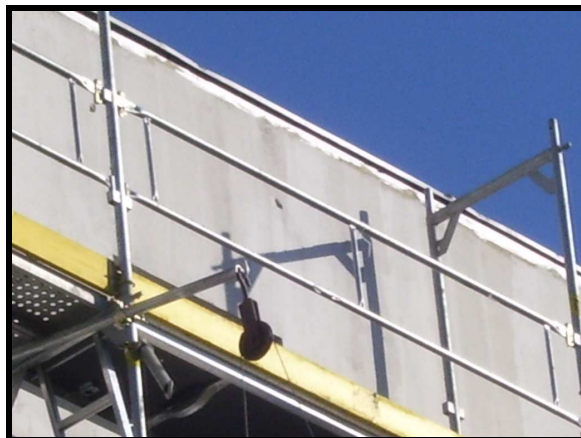
Horčičkova 544-546 – příklad vhodné úpravy VP po realizaci zateplení (v tomto případě osobně konzultováno se stavebním dozorem v březnu 2007)

Možný kompromis – ponechání části VP volných, osazených stříškou proti zatékání (Kupeckého 761-763)

Stejný princip, uplatněný v minulosti na dosud nezatepleném objektu (Nešporova 573-575)

Objekt v Nešporově ul. 573-575 prochází v současné době zateplováním. Na obou snímcích jsou patrné průchodné VP. Otázkou je, zda zůstanou zachovány i po realizaci stavby ...

